

Divna D. Glumac¹

Univerzitet u Beogradu - Filološki fakultet

TRI TIPA VREMENSKE REČENICE SA ZNAČENJEM NEPOSREDNE POSTERIORNOSTI U JAPANSKOM JEZIKU

U radu ćemo se baviti vremenskom rečenicom u japanskom jeziku koja u funkciji determinatora ima zavisnu klauzu, predstavljenu predikacijom i odgovarajućim veznikom. Analiziramo tri tipa vremenske rečenice sa značenjem posteriornosti čiji veznici *totan*, (-*ta*) *ka to omou to* i *shidai* imaju zajednički prevodni ekvivalent u srpskom vezniku „čim“. Cilj nam je da utvrdimo njihove sintaksičko-semantičke specifičnosti, poput tipova situacije, aspekatskog značenja predikacija, glagolskih vremena u predikacijama, restrikcije u identičnosti subjekata, interferencije s drugim značenjima. Analiza je pokazala da određeni elementi predstavljaju uslov za upotrebu navedenih veznika. Među njima najvažniji su tzv. „element iznenađenja“ odnosno „element očekivanja“, kao i značenjske komponente „voljno“ i „kontrolisano“. Neka značenja mogu biti i eksplicitno iskazana upotrebom određenih leksičkih sredstava u ulozi konkretizatora. Kao izvor koristili smo elektronski korpus savremenog japanskog pisanog jezika (BCCWJ) Nacionalnog instituta za japanski jezik i lingvistiku (NINJAL), kao i tekstove blogova na japanskom jeziku.

Ključne reči: japanski jezik, vremenska rečenica, sintaksa, semantika, posteriornost, sukcesivnost, imedijatnost, animatnost, modalnost.

1. Uvod

Japanska vremenska rečenica koja se realizuje kao složena u funkciji temporalnog determinatora ima sentencijalnu formu predstavljenu predikacijom

¹ Filološki fakultet, Studentski trg 3, 11000 Beograd, Srbija; e-mail: azuratdi@gmail.com

i odgovarajućim rečeničnim konstituentom u ulozi veznika. U sistemu zavisnih veznika savremenog japanskog jezika, pojavljuju se različite vrste reči i partikula i njihovi spojevi, te pod pojmom veznika ovde podrazumevamo svaku formu kojom se zavisna klauza uvodi u strukturu rečenice, bez obzira na njeno poreklo ili strukturnu složenost. U fokusu naše pažnje su vremenske rečenice s veznicima *totan*, (-*ta*) *ka to omou to* i *shidai*,² koje iskazuju značenje neposredne posteriornosti, i čiji ekvivalent u srpskom jeziku predstavlja temporalni veznik „čim“. Postoji niz veznika u japanskom jeziku koji iskazuju navedeno značenje, poput *nari*, *ga hayai ka*, *ya ina ya*. Kriterijum za odabir izdvojenih veznika bila je njihova zastupljenosti u standardnoj varijanti savremenog japanskog jezika, pri čemu smo se oslanjali na sinhronijski korpus japanskog jezika BCCWJ (*Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese*) Nacionalnog instituta za japanski jezik i lingvistiku (NINJAL).³

U opisu japanske vremenske rečenice oslanjamo se na naučna dostignuća odabranih japanskih autora (Sunagawa 1998, Iori 2002, Moriyama 2005, Nitta 2012; 2017), koristeći se pojmovno-terminološkim aparatom primenjivanom u nauci o srpskom jeziku u polju istraživanja vremenske rečenice, u radovima K. Milošević, M. Kovačevića, S. Tanasića i I. Antonić.

Glavna pažnja biće usmerena na temporalnu determinaciju relativnog tipa.⁴ U ispitivanju temporalne determinacije polazimo od tipa značenja, i u centru pažnje rada je semantička analiza. Analizi podvrgavamo vremenske rečenice sa značenjem sukcesivnosti tipa posteriornost koje u funkciji veznika imaju forme *totan*, *ka to omottara* (alternativno *ka to omou to*) i *shidai*. Rečeničnu predikaciju određujemo kao posteriornu u odnosu na predikaciju zavisne rečenice kao referentne tačke, i to iz perspektive upravne rečenice, te tako značenje posteriornosti ima ona vremenska rečenica u kojoj se radnja upravne klauze realizuje neposredno posle radnje zavisne, što je vremenska identifikacija orijentacionog tipa posteriornost imedijatnost⁵. Ispitaćemo načine na koje vreme radnje predikata upravne rečenice biva određeno u odnosu na vreme radnje predikata vremenske-zavisne klauze, i pokazaćemo i druge prevodne ekvivalente kojim se iskazuju semantičke specifičnosti posmatranih veznika, kao i neka dodatna leksička sredstva kojim se ta značenja potvrđuju.

Građu sačinjavaju primeri iz savremenog japanskog jezika, delom iz književnih tekstova a delom iz tekstova japanskih blogova, i njihovi prevodi na

² U radu za japanski jezik koristimo Hepburn transkripciju. Iz praktičnih razloga, japanski termini i primeri biće navođeni u radu u transkribovanoj formi, bez navođenja izvornog oblika pisma.

³ Dostupno na stranici: <https://shonagon.ninjal.ac.jp/> (poslednji pristup 4. 2. 2023.). Korpus sadrži uzorke pisanog savremenog japanskog jezika iz raznovrsnih žanrova, i obuhvata knjige, časopise, novine, blogove, arhivsku građu i dr. U ovom istraživanju korišćeni su primeri rečenica iz književnih dela.

⁴ Ovaj oblik naziva se i interna determinacija jer se za referentnu tačku uzima predikacija vremenske klauze. (Antonić, 2001: 45)

⁵ Termin prema: Antonić, 2001: 123; Antonić, 2018: 320.

srpski. Kao izvor za građu koristili smo korpus savremenog japanskog pisanog jezika (BCCWJ) i elektronske tekstove klasične japanske književnosti *Japanese Text Initiative* biblioteke Univerziteta Virđžinija.⁶ Prevodni ekvivalenti izabranih rečenica navedeni su u našem prevodu.

2. Sintaksičko-semantička struktura zavisne vremenske rečenice

Složenu rečenicu u japanskom jeziku Morijama (Moriyama, 2005: 155) definiše kao rečenicu koja obuhvata dve ili više predikacija, među kojima se uspostavljaju različiti nivoi zavisnosti odnosno nezavisnosti. Zavisne rečenice dele se u odnosu na ulogu koju imaju prema upravnoj na dopunske, odnosno, adverbijalne i naporedne, a sve imaju svoje specifičnosti koje se tiču vremena, aspekta, subjekta, topikalizacije i dr. (Nitta, 2017: 5). Japanska vremenska rečenica je adverbijalna zavisna rečenica u službi određivanja vremena radnje, stanja ili zbivanja predikata upravne rečenice. Zavisna rečenica je uvek u prepoziciji. To je determinisano strukturom japanske proste rečenice subjekat–objekat–glagol (SOV), gde je glagol na kraju rečenice, a dopune se ređaju na pozicije ispred njega.

Struktura proste rečenice (SOV)

(1)
 (Watashi-wa) hon-wo yomu.
 (ja, Subj) (knjiga, Obj) (čitati, Vnon-past)⁷
 Čitam knjigu.

Struktura složene rečenice Scompl = {Cl{Vsub+Conj}, V}

(2)
Gakkō-e iku toki, hon-wo kau.
 (škola, pravac) (ići, VRel/non-past) (vreme, N=Conj) (knjiga, Obj) (kupiti, Vnon-past)
Kada budem išao u školu / pre nego što odem u školu, kupiću knjigu.

Kako ističe Nita (Nitta, 2017: 7), japanske zavisne rečenice su identične sa prostom rečenicom po tome što poseduju jedan predikat, ali postoje i određene specifičnosti koje ih razlikuju od proste rečenice. One se ispoljavaju u pogledu

⁶ Dostupno na stranici: <https://jti.lib.virginia.edu/japanese/> (poslednji pristup 4. 2. 2023.).

⁷ Skraćenice: Subj – subjekat, Obj – objekat, V – glagol, non-past – ne-prošli oblik, S – rečenica, Scompl – složena rečenica, Cl – klauza, zavisna rečenica, Vsub – glagol zavisne rečenice, Conj – veznik, VRel – odnosni oblik glagola, N – imenica, ClRel – odnosna rečenica.

iskazivanja subjekta nezavisne rečenice odnosno posedovanja nezavisnog subjekta zavisne u odnosu na predikaciju upravne rečenice, zatim u pogledu iskazivanja vremena, modusa, potvrdnog ili odričnog oblika predikata zavisne rečenice i dr.

Ograničenje u ispoljavanju glagolskih kategorija poput vremena ili modusa proizilazi iz gramatičkih pravila prema kojima određeni veznički konstituenti zahtevaju propisani oblik glagola, bez obzira na predikaciju glavne rečenice. U japanskom jeziku sistem vremena nije razvijen. Razlikuju se oblik za tzv. ne-prošlo vreme, kojim se iskazuje značenje sadašnjeg ili budućeg vremena, i oblik za prošlo vreme,⁸ markiran perfektivnim sufiksom *-ta/da*. Osim toga, većina punoznačnih glagola u japanskom jeziku kao leksičke reči nemaju vidska obeležja.⁹ Postoje morfološko-sintaksički oblici za iskazivanje glagolskog vida, i to oblik za trajnu sadašnju radnju odnosno sadašnje stanje (*-te iru*) i oblik za trajnu prošlu radnju ili stariju prošlu radnju (*-te ita*).

Kao kriterijum određivanja stepena zavisnosti Morijama (2005: 156–158) postavlja identičnost subjekta upravne i zavisne rečenice, kao i mogućnost izražavanja modusa u zavisnoj rečenici, te tako vremenska rečenica, zajedno sa uzročnim, suprotnim i naporednim, poseduje nizak stepen zavisnosti u pogledu identičnosti subjekta, ali postoje ograničenja u pogledu iskazivanja modusa u upravnoj rečenici, kao i pogledu upotrebe priloških izraza, poput *osoraku* (verovatno), *fukōna koto ni* (na nesreću) i dr. koji iskazuju govornikov stav prema radnji. Predikati upravne i zavisne rečenice mogu biti pripisani jednom istom subjektu ili različitim subjektima.¹⁰ Morijama (2005: 157) ističe da u slučaju neidentičnih subjekata, postoji ograničenje u pogledu mogućnosti topikalizacije subjekta upravne rečenice. Nasuprot ovim, načinske ili namerne rečenice imaju visok stepen zavisnosti u odnosu na upravnu buduću da u površinskoj strukturi nemaju iskazan subjekat, vreme, modus i dr. već ih izjednačavaju sa elementima upravne rečenice (Nita, 2017: 8).

Temporalna determinacija u apsolutnom smislu realizuje se vremenskim glagolskim oblikom predikacije upravne rečenice,¹¹ koja uvek zadržava relaciju prema momentu govora, čak i onda kada je definisana u relativnom smislu u odnosu na neku drugu referentnu tačku različitu od momenta govora, iskazanu zavisnom rečenicom.¹² Pritom su rečenična predikacija i referentna tačka uvek u istoj vremenskoj sferi – prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti, bez obzira

⁸ Jap. (*hikakokei*) ne-prošlo vreme i *kakokei* (prošlo vreme). Prema Nitta, 2012: 117.

⁹ Za razliku od srpskog, gde se kategorija glagolskog vida morfološki razlikuje, što se jasno očitava u postojanju parova svršenih i nesvršenih oblika glagola (up. Antonić, 2018: 298).

¹⁰ U srpskom, identičnost agensa dve predikacije može uticati na mogućnost postavljanja predikacija u određeni vremenski odnos (up. Antonić, 2018: 295). U japanskom postoje i ograničenja u pogledu identičnosti agensa ili izboru lica agensa koje proizilaze iz tipa vezničkog konstituenta, o čemu će biti reči kasnije.

¹¹ Ovde izuzimamo pripovedački prezent.

¹² Identično kao u srpskom. Up. Antonić, 2018: 291.

na to u kom je vremenskom obliku glagol zavisne rečenice. U zavisnosti od oblika vezničkog konstituenta, glagol zavisne klauze može biti u vezivnom ili odnosnom obliku. Vezivni oblik je i formalno lišen temporalnog obeležja, dok odnosni oblik može biti identičan obliku prošlog ili ne-prošlog vremena, kao i njihovim trajnim oblicima, ali on ne iskazuje pravo vreme već aspekt – trajnost, svršenost ili nesvršenost date radnje u momentu realizacije radnje upravne rečenice, bez obzira na to da li je čitav događaj smešten u sferu prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Na primer:

(3)

Shokuji-wo shi-te-kara. hon-wo yomu.
(ručak, Obj)(činiti, vezivni+vezn.part+vezn.part) (knjiga, Obj) (čitati, Vnon-past)
Kad ručam, čitaću knjigu /čitam knjigu. / Kad budem ručao, čitaću knjigu.

(4)

Shokuji-wo shi-te-kara. hon-wo yon-da.
(ručak, Obj)(činiti, vezivni+vezn.part+vezn.part) (knjiga, Obj) (čitati, V-past)
Kad sam ručao, čitao sam knjigu.

Glagol zavisne klauze je u odnosnom obliku kada je u ulozi veznika imenica, kao u primeru:

$S = \{Cl\{V_{sub}+Conj\}, V\}$

$S = \{Cl_{Rel}+N, V\} \leftrightarrow S = \{Cl_{Rel}+Conj, V\}$

(5)

Gakkō-e iku toki, hon-wo kau.
(škola, pravac) (ići, VRel/non-past) (vreme, N=Conj)(knjiga, Obj) (kupiti, Vnon-past)
ClRel= Vrel/non-past
Kada budem išao u školu / pre nego što odem u školu, kupiću knjigu.

Specifičnost japanskog jezika je nepostojanje odnosnog veznika, te glagol u službi atributiva stoji neposredno uz imenicu, tj. ispred nje. Zavisna rečenica je tada samo po formi odnosna, a imenica sa značenjem vremena, uzroka i dr. ima ulogu veznika istovetnog značenja.

U ulozi veznika vremenske rečenice u japanskom može biti pomoćna predložsko-padežna ili veznička rečca, zatim, imenica ili formalna imenica, i različite višečlane forme.

Pomoćne predložsko-padežne rečce, poput *kara* (otkako, pošto, nakon što), *made* (do, dok ne) ili *to* (kad), kao i vezničke rečce, poput *te/de* (značenje

čemu predikacija upravne rečenice u celom toku svog trajanja neposredno sledi posle predikacije zavisne klauze.¹⁶

1. Aketa totan ni, boku wa bikkuri shimashita. (Tanaka: *Orinposu no kajitsu*)
Čim sam ih otvorio, zapanjio sam se.
2. Kureemu ga kita ka to omou to, sugu ni kawari o iitsukete, perori to namete shimau. (Ōgai: *Sēnen*)
Čim je šlag stigao, on ga je istog sekunda slistio, naručivši odmah još jedan.
3. Nakereba, kimi o, kikoku shi shidai, kokuso suru yo. (Nishimura, *Pariihatsu satsujin ressha*)
Ne bude li tako, tužiću te čim se vratiš.

Rečenice s veznicima *totan*, *ka to omou to* i *shidai* imaju sledeće zajedničke odlike:

(a) iskazuju značenje neposredne posteriornosti – veznici su specifikovani u pogledu označavanja vremenskog razmaka između dve predikacije kao vrlo malog;

(b) pošto predikat zavisne vremenske rečenice iskazuje momenat koji je prethodio trenutku u kojem se uspostavila radnja upravne rečenice, te se mogu definisati faze, početak ili završetak radnje, ne mogu se koristiti glagoli stanja (Nitta, 2017: 195); drugim rečima, obe predikacije imaju odliku punktualnosti – iskazuju momentalne, jednokratne događaje odnosno promene;

(c) glagoli su perfektivni;

(d) subjekti dveju predikacija mogu biti identični ili neidentični;

(e) subjekat zavisne klauze može biti živo ili neživo kod svih tipova, dok pojedini tipovi nose određena ograničenja u pogledu obeležja animatnost subjekta upravne rečenice;

(f) vremenska determinacija zavisnom klauzom dozvoljava i interferenciju s drugim značenjima.

U daljem delu razmotrićemo specifična značenja tri veznika.

3.1. Vremenska rečenica s veznikom *totan(ni)*

Značenje imenice *totan* je „trenutak“, zbog čega je ovaj veznik markiran značenjem veoma malog ili nepostojećeg vremenskog razmaka, čime se približava značenju simultanosti. Glagol zavisne klauze je u odnosnom obliku perfektiva, a rečenična predikacija je lokalizovana u prošlosti.

Rečenica izražava iznenadni preokret situacije i momentalnu smenu jedne situacije nekom drugom. Nosilac obe predikacije može biti živo ili neživo:

1. Mō tsuyu ga aketa totan ni ame ga furanaku natte, kono mae ame ga futta no ga itsu ka nante kioku ni mo nai gurai. (Yahoo! Blog)

¹⁶ Identično je opisu ovog tipa rečenice u srpskom. Up. Antić, 2018: 320.

Kako se završila kišna sezona, prestale su kiše, i više se i ne sećam kad je poslednji put padala.

Kada je nosilac živo, to može biti treće lice ili govornik. Ovaj tip rečenice često opisuje situaciju kada govornik na licu mesta postane svestan druge radnje ili promene, zbog čega rečenica nosi i adversativno značenje iznenađenja ili neočekivanosti.¹⁷ Ono je implicitno, ali može biti i eksplicitno iskazano odgovarajućim glagolom, kao što su *bikkuri suru* (iznenaditi se; zapanjiti se) i *giyotto suru* (prepasti se, šokirati se) u primerima 2 i 3:

2. Aketa totan ni, boku wa bikkuri shimashita. (Tanaka: *Orinposu*)

Čim sam otvorio, zapanjio sam se.

3. Yokatta, to omotta totan ni, watashi wa kono kaji no gen'in ni kidzuite giyotto shita. (Dazai: *Shayō*)

Taman kada sam pomislio „dobro je“, šokirao sam se, shvativši šta je uzrok ovog požara.

Zbog prisutnog značenja iznenađenja, postoje izvesna ograničenja u pogledu predikacije upravne rečenice.

Najpre, ukoliko je nosilac upravne rečenice govornik, njegova radnja ne može biti voljna ili kontrolisana (Sunagawa, 1998: 344).

4. Demo, anata o mita totan ni, kurai kao o shite ru anata no mukuro no dokoka ni, mada, ano onna no bōrē ga toritsuiteru nda to omottano yo. (Futabatē: *Ukigumo*)

Ali kako sam te video, pomislio sam da negde u tebi takvoj, tamnog lica, još uvek čuči duh te žene.

U primerima iz korpusa, međutim, zabeležena je upotreba voljnih glagola (primer 5, glagol *iu*, reći) onda kada je radnja izvršena bez kontrole ili namere govornika. Nekontrolisanost i neintencionalnost u izvršenju voljne radnje od strane govornika može se iskazati leksičkim sredstvima, upotrebom priloga sa značenjem „slučajno, greškom, nenamerno“ (*tsui*), „glatko; samo od sebe“ (*surasura*) i sl.:

5. Okamisan to kao ga atta totan ni watashi wa, jibun demo omoigakenakatta uso o *surasura* to iimashita. (Dazai: *Viyon no tsuma*)

Čim sam sreo svoju ženu, samo sam izgovorio laž koju ni sam nisam očekivao.

Čest način da se leksički iskaže adversativno značenje jeste upotreba pomoćnog glagola *shimau* u predikaciji glavne rečenice, koji „u službi dopunskog glagola izražava govornikovo kajanje zbog radnje označene glagolom odnosno da je radnja izvršena protiv govornikove volje ili greškom“ (Jamasaki, 2014: 292). Na primer:

¹⁷ Antonić (2001: 141–146) govori o obeležju „iznenadnosti pojavljivanja u vremenu“ u srpskom jeziku, gde ukazuje i na rad Ksenije Milošević, u kojem ona skreće pažnju na značenje adversativnosti koje je se pojavljuje uz pomenuto obeležje temporalnih rečenica, i takav tip naziva adversativnotemporalnim (Milošević, 1981–1982: 467, prema Antonić, 2001: 144).

6. Hontō wa Bābarī no kōto wo kau ki manman datta no desu ga, ichiman en no kōto o te ni shita totan “ii ya, kore de” ni natte shimaimashita. (Yahoo! Blog)

Zapravo sam pucao od želje da kupim barberi kaput, ali čim sam se dočepao jednog komada od deset hiljada jena, obuzeo me je osećaj zasićenja.

Dalje, Nita (2017: 214) ističe da s obzirom na značenje „iznenađenja“, rečenica može biti samo deklarativna, odnosno ne može iskazivati volju govornika – ne može biti direktivna (njome se ne može iskazati poziv na radnju, naredba, zahtev i sl.), obavezujuća (obećanje, garantovanje), ekspresivna (izvinjenje, iskazivanje dobrodošlice, saušesća) i dr. Nita (2017: 214) tvrdi da se ovom rečenicom može referisati samo o prošloj radnji, ali ne i o budućoj ili uobičajenoj sadašnjoj radnji. U primerima iz korpusa, međutim, zabeležena je i upotreba prezenta u upravnoj rečenici. To može biti pripovedački prezent, kao u sledećem primeru (primer 7):

7. Kin o nusunda Marii Ruiizu ga tantē ni miarawasa resō ni natta totan ni, kono onna ni kesō shite iru sēnen Fernand ga tsumi o jibun de hikiukeru. (Ōgai: *Sēnen*)

Istog trena kad su detektivi otkrili Mari Luiz, koja je ukrala novac, mladi Fernand, zabrinut za ovu ženu, sam preuzima zločin.

Prezent se koristi i u situacijama kada govornik na osnovu svog sličnog prošlog iskustva može da projektuje način odvijanja budućeg događaja, kao u primeru:

8. Kēki wo mita totan ni, onaka no ue ni supēsu ga dekite, sore de amai mono nara haitte shimau to iu shikumi. (Yahoo! Blog)

Kako vidiš tortu, tako ti se u stomaku napravi prostor i zato za slatko uvek ima mesta, to je taj mehanizam.

Ovo je česta pojava u primerima ekscerpiranih iz blogova. Još jedna odlika govornog stila, onomatopeja, koristi se kao jedno od sredstava da se iskaže neočekivanost događaja. U narednom primeru javlja se u priloškom izrazu *waatto* (iznenada i s grajom):

9. Tashika ni kinō no jōtai de wa, don’na ni narandemo sain kaijō ga settingu sareta totan, *waatto* hitodakari ni natte shimau no de, sēriken ga nakereba hayai mono kachi. (Yahoo! Blog)

Pa jeste, sudeći po jučerašnjoj situaciji, koliko god ti stajao u redu, ako nema numerisanih karti, pobeđuje najbrži, jer čim oni nameste salu za autograme, *odjednom nahrupe* ljudi.

U sledećem primeru govornog stila uočeno je i izostavljanje predikata upravne rečenice:

10. Kēyaku shain ni natta totan, ninshin to iu no mo... (Yahoo! Blog)

Čim sam potpisala ugovor na poslu, eto i trudnoće...

Najzad, vremenska rečenica s veznikom *totan* dozvoljava i interferenciju s tipom eksplikativne determinacije u smislu kauzalnosti. Iori (2002: 455) tvrdi

da veznik *totan* veoma liči na veznik *to dōjini* (istovremeno, istog trenutka kad), kojim se iskazuje simultanost dveju radnji, ali ono što ga razlikuje je nijansa u značenju da radnja zavisne klauze, osim što vremenski neposredno prethodi, istovremeno postaje i povod ili uzrok radnje upravne rečenice. Na primer:

11. Kore made tsuma o josē to shite mite ita no desu ga, kodomo ga sore hodo te ga kakaranaku natte kita totan, nan no sesshoku mo naku narimashita. (Yahoo! Blog)

Do sad sam suprugu posmatrao kao ženu, ali kako su nam deca postala manji problem, tako smo mi prestali da imamo bilo kakav kontakt.

Najčešći prevodni ekvivalenti veznika *totan* su „čim“, „kako“, „istog trenu kad“, ali se javljaju i modalni prilozi ili spojevi poput „taman što“ ili „samo što“¹⁸. Obe predikacije su iskazane perfektivnim vidom glagola prošlog vremena.

3.2. Vremenska rečenica s veznikom *ka to omou to / ka to omottara*

Ovom rečenicom izražava se da su se dva suprotna događaja dogodila gotovo istovremeno, neposredno jedan za drugim. Veznik *ka to omou to / ka to omottara* ima sledeće zajedničke odlike sa veznikom *totan*: glagol zavisne klauze je u odnosnom obliku perfekta; predikacija lokalizovana u prošlosti; radnja upravne rečenice je van domena kontrole govornika; rečenica je deklarativna; interferencija sa značenjem adversativnosti koje je posledica iznenađenja ili neočekivanosti.

Forma veznika *ka to omou to* sadrži kognitivni glagol *omou* (misliti; osećati), što ukazuje na govornika kao onog koji situaciju opaža i ocenjuje. Za razliku od rečenica s veznikom *totan*, gde govornik postaje svestan promene u drugoj rečenici, ovde su predikacija i upravne i zavisne rečenice zasnovane na percepciji sa govornikove tačke gledišta, te ova struktura nosi ograničenje da govornik ne može biti agens niti jedne od korelativnih predikacija (Nitta 2017: 216). Ovo pravilo pomaže u identifikaciji učesnika, koja biva otežana kada oni nisu iskazani u površinskoj strukturi rečenice, budući da u japanskom jeziku lični glagolski oblici nemaju posebne oblike za lice, rod i broj. U narednom primeru nijedan učesnik nije iskazan:

1. Oku e itta ka to omou to, sugu ni dete kite. (Ōgai: *Sēnen*)

Čim je otišao iza, odmah je ponovo iskršao.

Taman kad sam pomislio da je otišao iza, već je ponovo iskršao.

Nije ni otišao iza, a već je ponovo iskršao.

Značenje iznenađenja ili neočekivanosti, uočeno i kod veznika *totan*, ovde ima dodatnu značenjsku komponentu, a to je „suprotno od očekivanog“ ili „preuranjeno“ (Sunagawa, 1998: 319).¹⁹ Nosilac predikacija i zavisne i

¹⁸ O priloškom i modalnopriloškom značenju ovih složenih izraza u srpskom u: Kovačević, 2009: 80; 2010: 89–90; Tanasić, 2012: 164.

¹⁹ Za sličnu pojavu u srpskom Kovačević (2004: 149; 2009: 74; 2010:90) definiše kao „iznenadnu preuranjenost“. Objašnjava je neprirnodno malim razmakom, odnosno prividom nepostojanja

upravne rečenice je treće lice. Govornik je u obe predikacije prisutan kao nosilac kognitivnog procesa – percepcije događaja trećeg lica iskazanog zavisnom rečenicom, očekivanja koja iz toga proizilaze i, konačno, ocene „preuranjenosti“ događaja upravne rečenice ili njegove „suprotnosti“ očekivanjima govornika. Iako višičlane forme u ulozi veznika najčešće prevodimo odgovarajućim veznikom, jedan od ponuđenih prevodnih ekvivalenata u gornjem primeru pokazuje da je moguće i dekomponovati veznik na čestice – vezničku rečcu *to* (u ulozi vremenskog veznika *kad*) i glagol *omou* (misлити), čiji je nosilac govornik, dok bi se zavisna rečenica čiji je nosilac treće lice u tom slučaju pojavila kao dopunska rečenica glagola *misliti*.

Ukoliko je govornik pogođen na negativan način događajem, za koji smatra da je preuranjen ili je suprotan njegovim očekivanjima, to adversativno značenje se eksplicira u površinskoj strukturi, upotrebom pomoćnog glagola *shimau* u predikaciji upravne rečenice, isto kao kod rečenica s veznikom *totan*:

2. Kureemu ga kita ka to omou to, sugu ni kawari o iitsukete, perori to namete shimau. (Ōgai: *Sēnen*)

Šlag nije ni stigao, a on ga je brzinom munje istog sekunda slistio, naručivši drugi.

Kao što pokazuju primeri 1 i 2, značenje preuranjenosti i značenje adversativnosti odnosno suprotnosti očekivanju temporalne rečenice s veznikom *ka to omou to* nalaze svoj prevodni ekvivalent u tzv. „negiranim složenim rečenicama sa značenjem preuranjenosti“²⁰.

Značenje vremenske neposrednosti ili preuranjenosti često je eksplicirano i upotrebom priloga ili priloškog izraza sa opštim značenjem vremenske bliskosti, kao što su: *sugu ni* (odmah), *matataku ma ni* (smesta), *ikinari* (iznenada), *jiki to* (brzo), *sūtto* (samo) i dr, što nije svojstveno rečenici s veznikom *totan*:

3. ... hai o, hibashi de nisando kaki mawashita ka to omou to, tsuto tatte kimono o kigae hajimeta. (Ōgai: *Gan*)

Tek što je dva ili tri puta promešao pepeo kleštima, kad najednom je ustao i počeo da se presvlači u kimono.

4. Dandan togire-togire ni nari, kyū ni chikaku ōkiku kikoeta ka to omou to, sūtto kasuka ni naru. (Miyamoto: *Itta to haha*)

Postepeno zvuk postaje diskontinuiran, i baš kad odjednom postane glasno kao da je tu u blizini, on samo nestane.

5. Tsumetai aki no hikage ga patto shōji ni someta ka to omou to, jiki to mata kurakunaru. (Kurata: *Ai to ninshiki*)

vremenskog razmaka u realizaciji dveju radnji, što uvek rezultira efektom iznenađenja (Kovačević 2010: 90).

²⁰ Kovačević (2004) opisuje dva tipa negiranih složenih rečenica sa značenjem preuranjenosti – nezavisnosložene i zavisnosložene. Značenja rečenice sa veznikom *ka to omou to* odgovaraju semantičkoj strukturi tipa negiranih „nezavisnosloženih suprotnih (adverzativnih) rečenica“ u srpskom, detaljno opisanih u istom radu (148–156).

I tek što / samo što hladne jesenje senke oboje papirna vrata, opet se brzo smrkne.

6. Sō Kurachi ni iu ka to omou to, ikinari oka o dakisukumete sono hoho ni tsuyoi seppun o ataeta. (Arishima: *Aru onna*)

Taman kad sam to hteo da kažem Kuračiju, on je iznenada zagrlio Oku i snažno ju je poljubio u obraz.

U nekim od navedenih primera ekscerpiranih iz romana uočavamo upotrebu ne-prošlog vremena u upravnoj rečenici, slično kao kod veznika *totan*.

Prevodni ekvivalenti veznika *ka to omou to* u srpskom su: „čim“ i „kako“, ali mnogo učestaliji su modalni prilozi i priloški izrazi ili spojevi u vezničkoj funkciji, poput „tek“, „tek što“, „taman“, „taman što“, „samo što“, „(i) baš kad“, „nije ni... a već je / odjednom je...“, „na samu pomisao da je...“. Kao što pokazuje primer 3, u prevodu je moguća realizacija i ekspresivno markiranim modelom vremenske rečenice s veznikom *kad*:²¹ „tek što je, ... kad odjednom“. Obe predikacije su iskazane perfektivnim vidom glagola prošlog vremena.

3.3. Vremenska rečenica s veznikom *shidai*

Za razliku od prethodnih rečeničnih tipova, kod vremenske rečenice s veznikom *shidai* značenje neposrednosti nije objektivno u samoj realnosti već je u sferi govornikovog plana ili doživljaja. Radnja upravne rečenice dešava se posle radnje zavisne, kao odgovor na nju, ili kao plan, obećanje, zahtev, molba ili naredba samog govornika. Radnja zavisne rečenice je povod, a radnja upravne je svesni odgovor na to. Stoga je radnja upravne rečenice uvek voljna i kontrolisana (Ogawa/Saegusa, 2013: 39), bilo da je agens sam govornik ili neko drugo lice kojem govornik upućuje molbu, naredbu, ili nekim drugim načinom obavezuje sebe ili neko drugo lice da izvrši radnju. Takođe, zavisna i upravna klauza su u uzročno-posledičnom odnosu. Kao kod prethodna dva tipa, i kod rečenice s veznikom *shidai* javlja se upotreba lesičkih sredstava sa značenjem „smesta“ ili „odmah“, najčešće u vidu priloških izraza kao što su *sugu ni, tadachi ni* i drugi,²² da se naglasi imedijatnost i brzina momentalne promene koja će uslediti čim se realizuje radnja zavisne rečenice.

Subjekti mogu biti identični ili neidentični. Kada su subjekti različiti, radnja upravne rečenice izvršava se kao odgovor na neki događaj ili na radnju druge osobe (Nitta, 2017: 217). Subjektat zavisne rečenice može imati obeležje animatno (+/-), može biti bilo koje lice, pa i govornik, a radnja može biti i voljna i nevoljna. Ona može da bude i neki prirodni tok, procedura ili zbivanje, čiji se početak ili završetak očekuje (Sunagawa, 1998: 139). Takvi su sledeći primeri:

1. Ho zentai no hana ga owari shidai, kakē no tsukene kara kitoru.
(Kusabana tanenso)

Čim ceo klas bude završio cvetanje, odrezaćemo ga od stabljike.

²¹ O tome više u Kovačević, 2010: 92.

²² U primerima su priloški izrazi dvostruko podvučeni.

2. Okenshi ga sumi shidai, imuin e hakobu yōni tehai shimasu. (Shimada: *Shishatachi no gasshō*)

Čim se obdukcija završi, organizovaćemo da vas prevezu u ordinaciju.

3. Byōshitsu no tehai ga deki shidai sakkyū ni nyūin *shimashou*. (Kitō: *Ichi rittoru no namida*)

Čim bolnička soba bude pripremljena, hitno ćemo Vas primiti u bolnicu.

Stoga se ograničenja odnose na upravnu rečenicu. Njen subjekat je uvek agentivan, sa obeležjima živo (+) i voljno (+). Volja govornika, međutim, ne proteže se i na radnju u zavisnoj rečenici. Suprotno prethodnim tipovima, ova rečenica je direktivna (njome se ne može iskazati poziv na radnju, naredba, zahtev i sl.), obavezujuća (obećanje, garantovanje) i sl. Budući da iskazuje plan ili nameru govornika, ne nosi značenje iznenađenja ili neočekivanosti. Naprotiv, radnja zavisne klauze se očekuje, čak i kada je prirodni sled, i deo je budućeg plana govornika. Pirodni sled, međutim, nije odlika radnje upravne rečenice.

Nita (2017: 217) naglašava da je teško prihvatljiva upotreba veznika *shidai* u rečenicama u kojima se o sukcesivnosti radnje upravne rečenice neposredno posle radnje zavisne referiše kao o činjenici odnosno događaju ostvarenom u prošlosti. Glagol upravne rečenice, dakle, ne koristi se za upućivanje na prošlost i ne može biti u obliku perfekta (Iori, 2002: 457; Sunagawa, 1998: 140). Ovakvi su tipični primeri:

4. Mēkā kara no jōhō ga hairi shidai, oshirase itashimasu. (Yahoo! Blog)

Čim budu stigle informacije od proizvođača, obavestićemo vas.

U obrađenoj građi, međutim, uočeni su i primeri u kojima složena vremenska rečenica s veznikom *shidai* postaje deo nadređene strukture sa predikatom u obliku perfekta, kojim se iz perspektive sadašnjosti referiše o planu donetom u prošlosti, ili je deo neupravnog govora. U momentu u prošlosti o kojem se referiše, obe radnje su pripadale sferi budućnosti. Takvi su sledeći primeri:

5. Kētai ni denwa o suru to gaishoku-chū to no koto de modori shidai denwa o suru *to iu koto deshita*. (Yahoo! Blog)

Kada sam nazvao njegov mobilni, *reka*o je da je izašao na večeru i da će me nazvati čim se bude vratio.

6. Byōmē ga wakari shidai, naika no hō de chiryō ni hairu *yotē datta nodesu*. (Sakima: *Takusan no ai o ari*)

Planirano je da započne lečenje na odeljenju interne medicine čim se sazna dijagnoza.

7. Gurūshenka to ieba, rē no mukashi no koibito no shirase o matte ita tokorodatta. Kanojo wa sono shirase ga ki shidai tadachini shuppatsu *shiyō to shite ita noda*. (Shimizu: *Aratanaru shuppatsu*)

Kad smo kod Grušenke, čekala je vesti o svom starom ljubavniku. *Planirala je bila* da ode odmah čim ih primi.

Glagol predikata zavisne rečenice mora biti momentalan, a ne durativan.

U slučaju durativnih glagola, kakav je na primer glagol *yomu* (čitati), oni moraju biti u obliku kojim se iskazuje početak ili završetak radnje (Nitta, 2017: 217), na primer *yomi-owaru* (pročitati). Glagoli u japanskom nemaju vidske odlike, te se za iskazivanje vida kao pomoćni koriste glagoli sa značenjem početka – *hajimeru*, *dasu*, odnosno završetka – *owaru*. U sledećim primerima na mestu subjekta zavisne rečenice su imenice aktivnosti (*hōgeki* – bombardovanje, *shigoto* – posao), te su na mestu predikata glagoli *hajimeru* (početi) i *owaru* (završiti se) u svom pravom leksičkom značenju:

8. Hōgeki ga hajimari shidai, nokori no butai ga kyūsoku toka suru. (Tanaka: *Rengō kantai dai gekitō*)

Čim počne bombardovanje, preostale trupe će brzo preći reku.

9. Ashita wa shigoto ga owari shidai setsukotsui-n-da. Yahoo! Blog)

Sutra čim mi se završi posao, ortopedska klinika!

Obrađeni primeri, međutim, pokazali su i upotrebu veznika *shidai* uz glagol stanja *aru*, čije osnovno značenje je „biti, postojati“. Glagol *aru* ima i svoje momentalno značenje „pojavit se, ukazati se, iskrsnuti“, te je njegova upotreba moguća:

10. Kettē ga ari shidai, hikitsugi o sumasete tatsu koto ni itashimashou. (Kitakata: *Buō no mon*)

Čim odluka bude doneta, završili bismo primopredaju i krenuti.

U obrađenim primerima uočena je upotreba oblika sa modalnim značenjima, poput optativa (10), pomoćnog glagola *beshi* sa značenjem obligativa (11), imperativa (12) i dr.:

11. Dai kyū chūtai wa kita yori 35-do azuma no hōgaku ni janguru-nai o kyūshin, tekijin-chi o hakken shi shidai tadachini totsunyū su beshi. (Tanaka: *Rengō kantai dai gekitō*)

Čim neprijateljski kamp bude otkriven, deveta četa treba smesta da preduzme iznenadni napad, brzim prodorom kroz džunglu na 35 stepeni istočno od severa.

12. Aru wakamono no shinpen o arai, kare kugai e modori shidai, fukai tsukiai o shite ita mono zen'in o *massatsu seyo*. (Kikuchi: *Makai toshi burūsu*)

Očistite sve oko mladića i po povratku u spoljnu zonu, ubijte sve one sa kojima je bio u bliskim odnosima.

I sam oblik ne-prošlog vremena u značenju futura u japanskom jeziku odlikuje se transpozicijom primarno vremenskog u sekundarno modalno značenje, pri čemu se koristi za iskazivanje stava govornika, uverenosti da će se ostvariti radnja iskazana punoznačnim glagolom, želje usmerene na radnju drugoga odnosno podsticaja drugome da izvrši ili ne izvrši radnju, čime se futur približava značenju imperativa.²³ Takav je sledeći primer:

²³ Slično kao u srpskom. Više o tome u Kovačević, 2017: 77–78; Tanasić, 2005: 442–443; Stevanović, 1974: 674.

13. Shoka ni aburamushi ga tsuku koto ga aru. Mitsuke shidai, sugu ni kujo suru. (Kisetsu no kusabana)

Bubašvabe se mogu pojaviti početkom leta. Istrebićete ih čim ih uočite.

Zanimljiva je upotreba imenskog predikata u upravnoj rečenici u sledećem primeru:

14. Shigoto no sutoresu ka zutsū to katakori to yōtsū ga akka shite imasu. Ashita wa shigoto ga owari shidai setsukotsui-n-da. (Yahoo! Blog)

Imam glavobolju, ukočena ramena i bol u leđima koji se pogoršava, verovatno zbog stresa na poslu. Sutra čim mi se završi posao – ortopedska klinika!

U predikatu, uz imenicu *setsukotsui* (ortopedska klinika) stoji kopula *da* i emfatična rečca *n*. Na ovaj način iskazana je isplanirana radnja i govornik sa velikom sigurnošću saopštava svoju snažnu volju i odluku

Najzad, veznik *shidai* karakterističan je za formalni stil, i koristi su u obraćanju u formalnim situacijama, i nije neobično da se javi u honorifičnim oblicima govora. Ovakvi primeri su bili brojni:

15. Sono junbi ga totonoi shidai, go renraku sashiagereba yoroshii deshō ka? (Yahoo! Blog)

Da li bismo mogli da Vas kontaktiramo čim pripreme budu obavljene?

16. Mēkā kara no jōhō ga hairi shidai, oshirase itashimasu. (Yahoo! Blog)

Mi bismo vas obavestili čim stignu informacije od proizvođača.

Prevodni ekvivalent pokazuje da je honorifični oblik glagola upravne rečenice moguće iskazati i oblikom potencijala sa značenjem voluntativnosti.²⁴

Najbliži prevodni ekvivalenti veznika *shidai* u srpskom je „čim“. Obe rečenice iskazuju perfektivne situacije između kojih se uspostavlja sukcesivni odnos, i obe su iskazane perfektivnim vidom glagola. Za razliku od prethodna dva tipa rečenica, predikacije se ovde odnose na buduće vreme. Uz veznik „čim“ u zavisnoj klauzi može se javiti prezent ili futur II. U upravnoj rečenici najčešće se javlja futur I, ali se za iskazivanje futura mogu koristiti i oblici kojima to nije primarna funkcija već se značenje futura ostvaruje kontekstualno (Milošević, 1982a: 1), kakvi su prezent, imperativ i potencijal, što je omogućeno prisustvom obeležja „voljno“ radnje upravne rečenice.

4. Zaključak

U savremenom japanskom jeziku značenje neposredne posteriornosti sadržaja upravne u odnosu na sadržaj zavisne klauze može se izraziti vremenskim rečenicama s veznicima *totan, ka to omou to* i *shidai*. Njihov prvi prevodni ekvivalent u srpskom je veznik „čim“, ali situacije koje se njima

²⁴ Up. Antonić, 2001: 259.

iskazuju imaju svoje specifičnosti, i u japanskoj rečenici nijedan od njih se ne može zameniti onim drugim.

Zajedničke odlike sva tri tipa rečenica su da obe predikacije iskazuju momentalne, jednokratne događaje, glagoli su perfektivni, veznici su markirani u pogledu označavanja vremenskog razmaka kao veoma malog, subjekti mogu biti identični ili neidentični, mogu biti animatni (+/-), osim u slučaju subjekta upravne rečenice uz veznik *shidai*, koji je uvek markiran obeležjima animatno (+) i voljno (+).

U pogledu uloge govornika kao nosioca radnje izdvaja se rečenica s veznikom *ka to omou to*, gde govornik nije nosilac radnje nijedne predikacije. U rečenici s veznikom *shidai* govornik može biti nosilac upravne, i to kao voljni učesnik, dok u rečenici s veznikom *totan* može da bude nosilac radnje upravne rečenice samo ukoliko je njegova radnja nevoljna. U sve tri rečenice razlikuje se učešće govornika u situaciji o kojoj referiše rečenica: u prvoj (s veznikom *totan*) on je objektivni svedok događaja upravne rečenice na koji sam ne može da utiče, čak i kad je on nosilac radnje predikata; u drugoj (sa *ka to omou to*) govornik je onaj koji opaža i ocenjuje situaciju kao preuranjenu ili suprotnu njegovim očekivanjima, i u trećoj (sa *shidai*) govornik je garantor da će se radnja upravne rečenice izvršiti voljno, bilo njegovim ličnim učešćem, bilo nalogom trećem licu.

U sintaksičkom i semantičkom smislu sličnosti se uočavaju između rečenica s veznikom *totan* i *ka to omou to*, i to u pogledu sledećeg: glagol zavisne klauze je u odnosnom obliku perfekta; predikacija je lokalizovana u prošlosti; radnja upravne rečenice van domena kontrole govornika; rečenica je deklarativna; interferencija sa značenjem iznenađenja ili neočekivanosti, s tim što veznik *ka to omou to* ima dodatnu komponentu „suprotno od očekivanog“ ili „preuranjeno“; adversativno značenje leksikalizovano pomoćnim glagolom *shimau*.

Rečenice svoja značenja iskazuju i upotrebom leksičkih sredstava. Upotreba priloga sa značenjem „slučajno, greškom, nenamerno“ svojstvena je samo rečenici s veznikom *totan*, dok je upotreba priloga ili priloškog izraza sa opštim značenjem vremenske bliskosti uočena samo kod druga dva tipa.

Najzad, interferencija s tipom eksplicitivne determinacije u smislu kauzalnosti potvrđena je kod rečenice s veznikom *totan*, interferencija sa značenjem adversativnosti uočena je kod rečenica s veznikom *totan* i *ka to omou to*, dok su modalna značenja sa obeležjem voljno (+) prisutna u rečenici s veznikom *shidai*, gde radnja upravne rečenice nastupa kao voljni odgovor na radnju zavisne.

Literatura

- Antonić, I. (2001). *Vremenska rečenica*. Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Iori I. et al. (2002). *Chū, jūkyū wo oshieru hito no tame no nihongobumpō handobukku* (3. izd.). Tokio: 3A. [功雄他. (2002).「中・上級を教える人のための日本語文法ハンドブック」(第3刷発行). 東京: スリーエー.]
- Iori I. et al. (2011). *Shokyū wo oshieru hito no tame no nihongobumpō handobukku* (15. izd.). Tokio: 3A. [功雄他. (2011).「初級を教える人のための日本語文法ハンドブック」(第15刷発行). 東京: スリーエー.]
- Jamasaki, K. (2014). *Gramatika savremenog japanskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kovačević, M. (2017). Modalna upotreba vremenskih glagolskih oblika. U *Jezik, književnost, vreme: jezička istraživanja*. Zbornik radova (str. 77–89). Niš: Univerzitet u Nišu Filološki fakultet.
- Milošević, K. (1982a). Obilježavanje budućnosti u srpskohrvatskom jeziku. U *Književni jezik 11* (1) (str. 1–12). Sarajevo: Odsjek za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta.
- Moriyama, T. (2005). *Kokokara hajimaru nihongo bumpō* (5. izd.). Tokio: Hitsuji. [森山卓郎. (2005).「ここからはじまる日本語文法」(5刷). 東京: ひつじ.]
- Nitta, Y. (2012). *Gendai nihongo bumpō 3* (2. izd.). Tokio: Kuroshio. [仁田義雄. (2012).「現代日本語文法3」(第2刷発行). 東京: くろしお.]
- Nitta, Y. (2017). *Gendai nihongo bumpō 6* (3. izd.). Tokio: Kuroshio. [仁田義雄. (2017).「現代日本語文法3」(第3刷発行). 東京: くろしお.]
- Ogawa, Y., Saegusa, R. (2013). *Nihongo bumpō enshū: Kotogara no kankē wo arawasu hyōgen – fukubun* (6. izd.). Tokio: 3A. [小川誉子美三枝令子. (2013).「日本語文法演習: ことからの関係を表す表現 – 複文」(第6刷発行). 東京: スリーエー.]
- Sunagawa, Y. (1998). *Kyōshi to gakushūsha no tame no nihongo bunkē jiten*. Tokio: Kuroshio. [砂川有里子. (1998).「教師と学習者のための日本語文型辞典」. 東京: くろしお]
- Антонић, И. (2018). Реченице с временском клаузом. У Пипер П. [и др.]. *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику* (стр. 289–362). Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ.
- [Antonić, I. (2018). Rečenice s vremenskom klauzom. U Piper P. [i dr.]. *Sintaksa složene rečenice u savremenom srpskom jeziku* (str. 289–362). Novi Sad: Matica srpska; Beograd: Institut za srpski jezik SANU]
- Ковачевић, М. (2004). О негираним сложеним реченицама са значењем преурањености. У *Огледи о синтаксичкој негацији* (стр. 147–164). Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- [Ковачевић, М. (2004). O negiranim složenim rečenicama sa značenjem preuranjenosti. U *Ogledi o sintaksičkoj negaciji* (str. 147–164). Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.]
- Ковачевић, М. (2009). Сложене реченице с везницима на почетку и зависне и главне клаузе. У *Огледи из српске синтаксе* (стр. 63–86). Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

- [Kovačević, M. (2009). Složene rečenice s veznicima na početku i zavisne i glavne klauze. U *Ogledi iz srpske sintakse* (str. 63–86). Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.]
- Ковачевић, М. (2010). Сложена реченица с временском зависном клаузом у значењу постериорности. *Српски језик*, XV, 77–103.
- [Kovačević, M. (2010). Složena rečenica s vremenskom zavisnom klauzom u značenju posteriornosti. *Srpski jezik*, XV, 77–103.]
- Милошевић, К. (1982б). Улога глаголских облика у сложеној реченици са темпоралном клаузом у савременом српскохрватском језику. У *Научни састанак слависта у Вукове дане 11* (св. 2), 125-138.
- [Milošević, K. (1982b). Uloga glagolskih oblika u složenoj rečenici sa temporalnom klauzom u savremenom srpskohrvatskom jeziku. U *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 11* (sv. 2), 125-138.]
- Стевановић, М. (1974). *Савремени српскохрватски језик: (граматички системи и књижевнојезичка норма), II Синтакса*. Београд: Научно дело.
- [Stevanović, M. (1974). *Savremeni srpskohrvatski jezik: (gramatički sistemi i književnojezička norma), II Sintaksa*. Beograd: Naučno delo.]
- Танасић, С. (2005). Синтакса глаголских облика. У Пипер, П. [и др.], *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица* (стр. 345–476). Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига; Нови Сад: Матица српска.
- [Tanasić, S. (2005). Sintaksa glagolskih oblika. U Piper, P. [i dr.], *Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Prosta rečenica* (str. 345–476). Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga; Novi Sad: Matica srpska.]
- Танасић, С. (2012). Везничка и прилошка употреба спојева *тек што, само што, таман што*. У *Из синтаксе српске реченице* (стр. 157–165). Београд: Београдска књига.
- [Tanasić, S. (2012). Veznička i priloška upotreba spojeva *tek što, samo što, taman što*. U *sintakse srpske rečenice* (str. 157–165). Beograd: Beogradska knjiga.]

Izvori

- Arishima, T. *Aru onna* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Dazai, O. *Shayō* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Dazai, Osamu. *Viyon no tsuma* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Futabatē, Sh. *Ukigumo* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Kikuchi, H. *Makai toshi burūsu* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Kitakata, K. *Buō no mon* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Kitō, A. *Ichī rittoru no namida* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
- Kurata, H. *Ai to ninshiki to no shuppatsu* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)

- Kusabana tanensō, kyūkon* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Miyamoto, Y. *Itta to haha* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Nishimura, K. *Pariihatsu satsujin ressha* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Ōgai, M. *Sēnen* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Ōgai, M. *Sēnen* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Sakima, T. *Takusan no ai o ari* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Shimada, K. *Shishatachi no gasshō* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Shimizu, T. *Aratanaru shuppatsu* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Tanaka, H. *Orinposu no kajitsu* (<https://jti.lib.virginia.edu/japanese/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Tanaka, K. *Rengō kantai dai gekitō* (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)
Yahoo! Blog (<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>, poslednji prustup 4.2.2023)

THREE TYPES OF JAPANESE TEMPORAL CLAUSE WITH THE MEANING OF IMMEDIATE POSTERIORITY

S u m m a r y

In this paper, we will deal with temporal sentence in Japanese language with a dependent temporal clause represented by a predication and a corresponding conjunction. We analyze three types of time sentences with the meaning of posteriority, whose conjunctions *totan*, (*-ta*) *ka to omou to* and *shidai* have a common translation equivalent in the Serbian conjunction “čim” (as soon as). Our goal is to determine their syntactic-semantic characteristics, such as type of situation, aspectual meaning of predications, verb tenses in predications, restrictions on the identity of subjects, interference with other meanings. The analysis showed that certain semantic elements, such as “element of surprise” or “element of expectation”, represent a condition for the use of the above conjunctions. The use of the conjunctions also depends on whether the action of the main clause is volitional and agent-controlled. Some meanings can be expressed explicitly by using certain lexical means as a concretizer. As sources, we used the *Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese* (BCCWJ) of the National Institute of Japanese Language and Linguistics (NINJAL), as well as the texts from Japanese blogs.

Key words: Japanese language, temporal clause, syntax, semantics, posteriority, succession, immediacy, animacy, modality